

Duurzame Gronduitgifte: de volgende stap

Donderdag 26 januari 2023

Verslag

Op donderdag 26 januari 2023 vond de bijeenkomst 'Duurzame Gronduitgifte: de volgende stap' plaats. Ruim 200 deelnemers waren naar De Beukenhof in Biezenmortel gekomen.

Groen Ontwikkelfonds Brabant en de provincie Noord-Brabant zijn vijf jaar geleden begonnen met duurzame gronduitgifte: het feitelijk gebruik van de gronden, die we verpachten of gebruik geven, te verduurzamen. Dit betekent het verbeteren van de kwaliteit van de bodem, verbeteren van de waterkwaliteit/kwantiteit en vergroten van de biodiversiteit. Een goed moment om stil te staan bij de resultaten van de afgelopen vijf jaar, maar vooral samen met de sprekers en het publiek te bespreken wat de volgende stap is.

Dit verslag geeft kort weer wat de belangrijkste resultaten zijn van de middag. De gebundelde presentaties zijn [hier](#) terug te zien. Op de bijeenkomst is de (geactualiseerde) handreiking "Aan de slag met duurzame gronduitgifte" uitgedeeld. Deze is [hier](#) te downloaden. De [website Duurzame gronduitgifte](#) biedt nog veel meer informatie en bevat voorbeelden van gemeenten, waterschappen en andere grondeigenaren die hun pachtgronden inzetten om hun doelen te realiseren.

In 2017 zijn negen partijen gestart met duurzame gronduitgifte. In de jaren daarna hebben steeds meer partijen zich aangesloten bij het manifest. Nieuwsgierig wat de mogelijkheden zijn voor uw organisatie, wilt u ook aan de slag of kijken wat er meer mogelijk is om uw duurzame gronduitgifte te versterken? U

kunt deelnemen aan de bijeenkomsten van het leernetwerk duurzame gronduitgifte waar 35 organisaties (gemeenten, grondeigenaren, rentmeesters) twee drie keer per jaar hun kennis met elkaar delen. Meer informatie, vragen of opgeven voor het leernetwerk: Andrea Almasi aalmasi@brabant.nl

Opening door dagvoorzitter Susan Martens, Elies Lemkes-Straver (gedeputeerde Landbouw, Voedsel, Bodem en Brede welvaart) en Hagar Roijackers (gedeputeerde Water, Natuur en Gebiedsgerichte aanpak)

De bij de bijeenkomst aanwezige gedeputeerden Elies Lemkes-Straver en Hagar Roijackers zijn verheugd over het zich steeds verder verbredende draagvlak voor duurzame gronduitgifte in Brabant. Roijackers: "In die vijf jaar hebben zich steeds meer partijen aangesloten die hun pachtbeleid hebben verduurzaamd. Binnen onze provincie, maar ook daarbuiten. Partijen zoeken elkaar op om van elkaar te leren en elkaar te stimuleren om een stapje verder te gaan. Daar zijn we blij mee én trots op."

Ook de provincie geeft haar pachtgronden duurzaam uit en verkent hoe zij een stapje verder kan gaan. Collega-gedeputeerde Elies Lemkes: "Het huidige systeem is goed, maar dat betekent niet dat we onze pachtsystematiek niet moeten doorontwikkelen. Wij willen ondernemers helpen te anticiperen op de maatregelen die zijn aangekondigd in het zevende actieprogramma Nitraat en bij hun bijdragen aan de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA). Ondernemers die bijdragen aan onze opgaven willen we nog beter faciliteren."

Fadyan Pronk van a.s.r.

De verzekeringsmaatschappij a.s.r. heeft 43.000 hectare landelijk vastgoed in haar beheer en investeert met eeuwigheidswaarde in agrarische grond: duurzaam rendement draait om een vitale bodem, biodiversiteit en een duurzaam inkomen voor de pachtende boeren. De druk om de agrarische sector te verduurzamen is de afgelopen jaren enorm toegenomen. Wij zijn van mening dat alle partijen in de keten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor deze transitie en niet alleen de boeren zelf. Wij zien dat verbeteringen voor een duurzame bedrijfsvoering investeringen voor boeren met zich meebrengen. Via het duurzaamheidsprogramma geeft a.s.r. korting op de pacht prijs als boeren hun bedrijf verduurzamen of een duurzame bedrijfsvoering hebben.

a.s.r. verstrekt de korting vanuit een 'total cost of ownership' principe, we helpen onze agrariërs om de verdien capaciteit te verbeteren en zo een bijdrage te kunnen leveren aan een duurzame productie daarnaast zorgt een duurzaam beheer van de bodem voor waarde vastheid van onderliggende grond op zowel financieel als ecologisch gebied. Door gebruik te maken van bestaande certificering lukt het om de administratie voor de pachters eenvoudig te houden.

Resultaat is dat inmiddels 125 (erf)pachters een duurzaamheidscontract hebben gesloten voor in totaal 2.500 hectare. Ook zijn er 25 nieuwe klanten aangesloten met 700 hectare.

Een volgende stap is dat a.s.r. nadenkt over de ontwikkeling van een erfpachtproduct voor boeren die in de transitie naar een meer duurzame landbouw een financieel onzekere periode doormaken.

Voor meer informatie zie [link beloning voor duurzaam boeren](#)

Steven Kraaijeveld, gemeente Eersel

Wethouder Steven Kraaijeveld vertelt dat de gemeente Eersel een goed voorbeeld is van een gemeente die, op kleinere schaal dan de a.s.r., een omslag heeft gemaakt in het pachtbeleid door duurzaamheidsdoelen te verbinden aan het verpachten van de 85 hectare geliberaliseerde pachtpercelen van de gemeente. De gemeente vindt het belangrijk om de transitie van de landbouw samen met de pachters vorm te geven, dus is ingezet op veel gesprekken met de agrariërs en het zoeken van een balans tussen verplichte en vrijwillige maatregelen. Prettig voor de boeren is dat de pachttermijn is verlengd naar zes jaar. Verplichte maatregelen zijn akkerranden en het mechanisch onderwerken van vanggewassen. Vrijwillig is (tegen korting op de pacht prijs) de teelt van bodem verbeterende gewassen en de aanleg van een keverbank.

Een volgende stap is het beperken van het gebruik van glyfosaat bij de langjarige pacht en het opstarten van een kennistraject.

Natuurbeheerders zetten in op partnerschap met duurzame boeren

Drie grote natuur beherende organisaties (Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Vereniging Natuurmonumenten) gebruikten het podium van de bijeenkomst om een, gezamenlijke, volgende stap te presenteren. “Bij de uitgifte van onze pachtgronden gaan we verder kijken dan de natuurkwaliteit op onze eigen natuurgrond. We gaan vaker en beter samenwerken met agrarisch ondernemers die op hun hele bedrijf een bedrijfsvoering hebben, of willen ontwikkelen, die de natuur- en landschapskwaliteit versterkt,” aldus het statement van de drie organisaties.

Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Natuurmonumenten verpachten samen ruim 14.000 hectare natuurgrond aan ongeveer 1000 verschillende agrariërs. “Duurzaam boeren in randzones rondom de natuurgebieden is voor ons als natuurbeheerders heel belangrijk. Daarom gaan we in gesprek met onze huidige pachters en aangrenzende agrarische ondernemers over wat we gebiedsgericht voor elkaar kunnen betekenen.” De samenwerking kan vorm krijgen, aldus de drie organisaties, door het delen van kennis, het gezamenlijk uitvoeren van werkzaamheden, langjarige pachtovereenkomsten en voordeel bij de uitgifte van hun pachtgronden. De hele tekst van de statement kunt hier [hier](#) nalezen.

Theo Bakker van Staatsbosbeheer werkt in de praktijk al jaren samen met natuurinclusieve boeren. Het gaat om veel grond: alleen al in Brabant verpacht Staatsbosbeheer 5.435 hectare aan boeren. Theo zet in op echt partnerschap: de boer moet zelf gemotiveerd zijn om een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering te hebben.

Lars van Loenhout is zo'n **melkveehouder** uit Prinsenbeek, die samenwerkt met Staatsbosbeheer: hij ziet de samenwerking als een kans om het eigen bedrijf uit te breiden met extra grond, die hard nodig is om meer extensief te werken. Hij heeft echt een omslag doorgemaakt: op de opleiding word je geleerd om een hoge productie te realiseren, maar Lars kijkt nu naar de toekomst en naar het saldo. Hoe kan ik op mijn bedrijf grenzend aan een natuurgebied het bedrijf overnemen van mijn ouders en klaar maken voor de volgende generaties? Dat lukt niet als we alleen kijken naar maximale productie we maken daarom een omslag waarbij we zorgen dat ons bedrijf bijdraagt aan de omgeving en we minder produceren maar wel de rekeningen kunnen betalen en met het gezin op vakantie kunnen. Lastig blijft het om om te gaan met onzekerheid en soms langdurige procedures. Het zou helpen als overheden wat meer en wat sneller de daad bij het woord zouden voegen.

Casper Holl, Ministerie LNV

Het ministerie van LNV bereidt een aanpassing van de pachtwet voor, waarin langjarig verpachten de standaard wordt. Daarnaast wordt het makkelijker om afspraken over duurzaamheid, tussen pachter en verpachter, op te nemen in de pachtcontracten. Dat maakte Casper Holl, plaatsvervangend directeur van het ministerie, bekend. "Willen we de transitie in de landbouw verder helpen dan is langer lopende pacht, met meer mogelijkheden voor duurzaamheid, noodzakelijk."

Holl vertelde ook dat het Rijksvastgoedbedrijf het Brabantse idee van de duurzaamheidsscore overneemt. Bij gunningen van pachtgronden wordt niet langer alleen gekeken naar de hoogste prijs, maar telt ook de duurzaamheid van de bedrijfsvoering van de ondernemer mee.

Joks Janssen, Praktijkhoogleraar 'Brede Welvaart in de regio', Tilburg University

Joks Janssen is als senior-adviseur-onderzoeker verbonden aan het PON & Telos. Daarnaast is hij als professor of practice werkzaam voor Tilburg University. In zijn huidige onderzoeks- en advieswerk concentreert Joks zich vooral op de vraag hoe grote duurzaamheidstransities (water, energie en landbouw/voedsel) de brede welvaart in regio's kunnen verbeteren.

Janssen pleitte ervoor om "van opbrengst per hectare" te gaan naar "waarde per hectare". Hij gaf aan dat veel boeren best willen overstappen naar natuurvriendelijke productiemethoden, maar dat praktische belemmeringen hen daarvan weerhouden. Het gevangen zitten in gespecialiseerde ketens, de hoge grondprijzen, het ontbreken van een duidelijk verdienmodel en de beperkende wet- en regelgeving zijn voorbeelden van obstakels die bereidwillige boeren tegenkomen.

Joks Janssen sloot daarom zijn presentatie af met drie adviezen:

- 1 - Stimuleer duurzaam ondernemerschap. Overheden kunnen daarbij het goede voorbeeld geven door boeren die willen omschakelen voorrang of voordeel te geven bij de uitgifte van pachtgronden;
- 2 - Pas het planologische regime en de pachtwet aan. Reguleer de overgangszones planologisch via bijvoorbeeld een 'bufferstatus' of 'gecombineerde landbouw'. Daarnaast is het, aldus Janssen, belangrijk om de grondprijzen te stabiliseren om zo de extensieve grondgebonden melkveehouderij een toekomst te bieden
- 3 - Leg gebiedsgericht de grondpuzzel. Koop, stelt Janssen voor, (ruil)gronden aan om de grondmobiliteit in de overgangszones op gang te brengen. Stimuleer verder kavelruil tussen boeren en bepaal samen wat een 'gebiedspassend grondgebruik' is.

Mary Fiers, directeur Groen Ontwikkelfonds Brabant

Mary is blij met de grote belangstelling voor het onderwerp. Vijf jaar geleden zijn de provincie en Groen Ontwikkelfonds gewoon maar praktisch begonnen met het idee om grond duurzaam uit te geven: kijken hoe ver we komen ... Al snel haakten allerlei partijen aan en ontstond er een beweging waarbij er veel van elkaar geleerd is. Er is veel bereikt, maar er waren ook strubbelingen met de Grondkamer over bijvoorbeeld het tegengaan van het gebruik van glyfosaat.

Mary roept iedereen op om aan de slag te gaan, te ontdekken wat er nog meer

mogelijk is, samen te leren in het Brabantse leernetwerk (aankleden via aalmasi@brabant.nl) en samen de komende uitdagingen te lijf te gaan.

Omdat het gedichten dag is, noemt Mary Fiers het toepasselijke gedicht van Annie M.G. Schmidt over de regenworm en z'n moeder. Maar las het niet voor omdat het niet goed afloopt met de regenworm. Ze eindigt met een kort positief gedicht voor iedereen die die toch wil weten hoe afloopt met de regenworm hebben we het gedichtje opgenomen in het kader.

Annie M.G. Schmidt

*Er was een regenworm in Sneek
die altijd naar de sterren keek,
en fluisterde: hoe schoon, hoe
schoon!*

*Zijn moeder zei: Doe toch gewoon,
kijk naar beneden naar de grond,
dat is normaal, dat is gezond,
kijk naar beneden, zoals ik.*

*En toen? Toen kwam de leeuwerik!
Het wormpje, dat naar boven staarde,
zag hem op tijd en kroop in d'aarde,
maar moe die naar beneden keek,
werd opgegeten (daar in Sneek)*

Volgende bijeenkomsten:

Landelijk netwerk Duurzame Pacht organiseert Digitale bijeenkomst Duurzame pachtuitgifte & Didam
8 maart 10:30-12:00 Aanmelden: Tessa Molhuizen - tessa@biodiversityinbusiness.eu

Brabants leernetwerk Duurzame Gronduitgifte digitale bijeenkomst
13 april 10:00 -11:30 Aanmelden: Andrea Almasi - Aalmasi@brabant.nl

John van der Sanden

John heeft de middag relativerend en humoristisch samengevat in een ter plekke gemaakt lied.

